

LOKÁLIS ÉS TRANSZNACIONÁLIS CSÁNGÓ ÉLETVILÁGOK

Lokális és transznacionális csángó életvilágok

Szerkesztette
Ilyés Sándor
Peti Lehel
Pozsony Ferenc

KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
KOLOZSVÁR, 2008

Támogató:

Miniszterelnöki Hivatal

Borítóterv és tipográfia: Könczey Elemér
Számítógépes tördelés: Sütő Ferenc

ISBN 978-973-8439-35-1

Készült a kolozsvári GLORIA és IDEA Nyomdában
Igazgató: Nagy Péter
Megrendelési szám: 273/2008

Tartalom

Előszó	7
Vincze Gábor Egy magyar etnikai csoport a román nemzetépítés árnyékában. A moldvai csángó-magyarok sorsa a 19. század végétől a 21. század elejéig	9
Agnieszka Barszczewska A moldvai csángók identitáskérdése (1860–1916): társadalmi és politikai tényezők	75
Marius Diaconescu A moldvai katolikusok identitáskrízise a politika és a historiográfiai mítoszok között. Esettanulmány: a román eredet mítosza	115
R. Chris Davis A moldvai katolikusokkal kapcsolatos román biopolitikai és etnogeneológiai nézetek az 1940-es években.	129
Meinolf Arens Egy etnikus csoport a totalitárius népességpolitika feszültségmezejében. A moldvai magyarok/csángók a román–magyar–német kapcsolatok tükrében (1944)	145
László Ferenc Constantin Brăiloiu és a csángó népzene kutatása	183
Halász Péter A moldvai magyarok táji-etnikai tagolódásáról.	191
Gazda Klára Tárgyi kultúra és identitás a moldvai katolikusoknál	221
Tánczos Vilmos A moldvai csángók lélekszámának és magyar nyelvismeretének történeti alakulása	255

Pozsony Ferenc	
Társadalmi élet a moldvai csángó falvakban	289
Sárkány Mihály	
A moldvai csángó magyarok rokonsági terminológiája	313
Vargyas Gábor	
„Lefelé jártak?” Kapcsolattartó beszédaktusok Lészpeden.	
A moldvai csángók „beszédnéprajzához”	333
Kinda István	
Archaikus büntető szokások a moldvai csángóknál	357
Peti Lehel	
Transznacionális életformák és szekták.	
A moldvai csángó falvakban jelentkező	
új vallási jelenségek interpretációs lehetőségeiről	385
Pógár Róbert	
A Vatikán és a Nemzeti Kisebbségek.	411
Ilyés Sándor	
Az erdélyi magyar sajtó csángóképe az ezredfordulón	417
Contents.	441
Cuprins	443

Előszó

Lehetséges-e újat mondani a tudomány eszközeivel a moldvai csángókról napjainkban? Szükség van-e újabb és újabb monográfiákra, tanulmánykötetekre? Ha alaposabban átnézzük az általunk 2006-ban kiadott *Moldvai csángók bibliográfiáját*, első benyomásként talán az újabb tanulmánykötetek ellen voksolunk, hiszen az általunk összeállított szakirodalmi adatbázisban a csángókkal foglalkozó tételszám igen magas, s annak megjelenése óta a művek sora jelentősen tovább bővült.

Egy alaposabb áttekintés viszont azt is megmutatja, hogy míg a hézagok és a megoldatlan problémák egyes kutatási területeken viszonylag nagyok, addig mások túlterheltek. A csángó téma tudományos szempontból is még mindig érdekes és ígéretes, ugyanakkor a politikum és közélet szempontjából is aktuális.

Kötetünk nem vállalja az előbb jelzett aránytalanságok orvoslását, de jelzi, hogy társaságunk és tanszékünk keretében tovább folyik a kutatás, s ebben a kiadványban legújabb eredményeinket másokkal is megosztjuk. Akik ismerik eddigi eredményeinket, azok nem fognak meglepődni kiadványunk tartalmán. Akik csak most ismerkednek velünk, azok – remélhetőleg – becsülni fogják a felkínált csángó-kép és megközelítési módzatok sokszínűségét, valamint az elemzésre kiválasztott témák változatosságát.

A tanulmányok egy része a Kriza János Néprajzi Társaság, valamint a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Tanszéke által kezdeményezett moldvai alapkutatásokból született meg. A dolgozatok másik része olyan szerzőktől származik, akikkel eddigi kutatásaink közben kerültünk szakmai kapcsolatba, és akikkel azóta is együtt dolgozunk.

Magyar, román, amerikai, lengyel és német szakemberek nyújtják itt tudásuk legjavát annak érdekében, hogy e magyar nyelvű kötet és annak angol nyelvű párja műhelyünk és együttműködő barátaink csángókkal kapcsolatos alapvető meglátásait összefoglalva, több-rétegű és többféleképpen hasznosítható szövegbázist és értelmezési lehetőséget biztosítson. Hasznosíthatósága elsősorban a kiadványban közölt tanulmányok sokoldalú megközelítési módjából és interdiszciplináris jellegéből következik. Néprajzosok, antropológusok, történészek és zenekutatók tanulmányaikban egymást alátámasztva és kiegészítve munkálkodtak azon, hogy minél teljesebb csángó-képet nyújtsanak a téma iránt érdeklődőknek.

A kötet stúdiumai számos, már klasszikusnak számító témát (pl. táji és etnikai tagolódás, tudomány- és kutatástörténet, társadalmi élet, demográfia és nyelvismeret, szokásvilág és népi vallásosság stb.) elemeznek, melyek kiegészülnek rendhagyóbb, újszerűbb, több aspektust szervesen összekapcsoló vizsgálatokkal (pl. biopolitika, tárgyi kultúra és identitás, történelem és identitás, vallás és modernizáció, narratív reprezentációk és gyarmatosítás stb.).

Kötetünket az eddigi kutatói és kiadói munkánk szintézisének is tekinthetjük: helyet kaptak benne a téma közismert szakembereinek irányadó munkái, valamint a fiatalabb kutatók kísérletibb jellegű írásai is.

A szerkesztők

Contents

Foreword	7
Vincze Gábor An Overview of the Modern History of the Moldavian Csángó-Hungarians.	9
Agnieszka Barszczewska The Moldavian Csángó Identity (1860 – 1916): Social and Political Factors	75
Marius Diaconescu The Identity Crisis of the Moldavian Catholics – Between Politics and Historic Myth	115
R. Chris Davis Rescue and Recovery: The Biopolitics and Ethnogenealogy of Moldavian Catholics in 1940s Romania	129
Meinolf Arens An Ethnic Group on the Pressure Field of Totalitarian Population Policies. The Moldavian Hungarians/Csángós in the Romanian–Hungarian–German Relations (1944)	145
László Ferenc Constantin Brăiloiu and the Research of Csángó Folk Music	183
Halász Péter About the Regional and Ethnic Division of the Moldavian Hungarians	191
Gazda Klára Material Culture and Identity at the Moldavian Catholics.	221
Tánczos Vilmos About the Demography of the Moldavian Csángós.	255
Pozsony Ferenc Village Social Structure at the Moldavian Csángós.	289

Sárkány Mihály	
Kinship Terminology of the Moldavian Csángó-Hungarians	313
Vargyas Gábor	
“Walking Downwards?” Connective Speech Acts at Lespezi	333
Kinda István	
Customs of Punishment at the Moldavian Csángós	357
Peti Lehel	
Transnational Ways of Life and Sects. About the Interpretive Possibilities of New Religious Phenomena from the Moldavian Csángó Villages	385
Pógár Róbert	
The Vatican and the National Minorities	411
Ilyés Sándor	
The Image of the Csángós in the Hungarian Press of Transylvania	417
Cuprins	443

Cuprins

Prefață.	7
Vincze Gábor Un grup etnic în umbra construirii națiunii române. Soarta ceangăilor maghiari din Moldova de la sfârșitul secolului 19. până la începutul secolului 21.	9
Agnieszka Barszczewska Identitatea ceangăilor din Moldova (1860–1916): factori sociali și politici	75
Marius Diaconescu Criza identitară a catolicilor din Moldova. Între politică și mit historiografic	115
R. Chris Davis Salvare și recuperare: biopolitica și etnogeneologia referitoare la catolicii moldoveni în România anilor 1940.	129
Meinolf Arens Un grup etnic pe câmpul de luptă al politicilor demografice totalitariste. Maghiarii/ceangăii din Moldova în prisma relațiilor române–maghiare–germane (1944)	145
László Ferenc Constantin Brăiloiu și cercetarea muzicii populare ceangăiești.	183
Halász Péter Despre gruparea etno-geografică a maghiarilor din Moldova.	191
Gazda Klára Cultură materială și identitate la catolicii din Moldova	221
Tánczos Vilmos Evoluția demografică a ceangăilor din Moldova și a cunoștinței limbii maghiare.	255
Pozsony Ferenc Viața socială în satele ceangăiești din Moldova.	289

Sárkány Mihály	
Lexicul de rudenie la ceangăii din Moldova	313
Vargyas Gábor	
„Ați fost la vale?” Acte verbale conective la Lespezi	333
Kinda István	
Forme arhaice de sancționare la ceangăii din Moldova	357
Peti Lehel	
Moduri de viață transnaționale și sectele religioase.	
Posibilități de interpretare ale noilor fenomene religioase din satele ceangăiești. . .	385
Pógár Róbert:	
Vaticanul și minoritățile naționale	411
Ilyés Sándor:	
Imaginea ceangăilor în presa maghiară din Transilvania	417
Contents.	441